

یهک داہات و دوو ژمارہی جیاواز؛ ژمارہکانی داہاتی نہوت له عیراق

04-02-2024

نووسەرہکان

مہمموود بابان

کورتہ : جیاوازییہکی ملیار دۆلاری له نیوان راپۆرتی وەزارەتی دارایی عیراق و راپۆرتەکانی سۆمۆ و وەزارەتی نہوتی عیراق بۆ داہاتی نہوت ہەیہ، بە شۆیوہیەک کہ ئەو جیاوازییہ لە سالی 2023 دا دەگاتە سەرۆوی 4 ملیار دۆلار، ئەمە سەرەرای جیاوازییہکی 48 ملیۆن دۆلاری لە نیو داتای سەرەتایی و کۆتایی خودی سۆمۆ بۆ داہاتی نہوتی ہەناردەکراو!

جياوازييەكى مىلياردۆللىرى لەنڭوان راپۇرتى وەزارەتى دارايى عىراق و راپۇرتەكانى سۆمۆ و وەزارەتى نەوتى عىراق بۇ داھاتى نەوت ھەيە، بەشئۆھەيەك كە ئەو جياوازييە لەسالى 2023دا دەگاتە سەرۋوى 4 مىلياردۆللىرى، ئەمە سەرھەراي جياوازييەكى 48 مىليۇن دۆللىرى لەنڭوان داتاى سەرھەتايى و كۆتايى خودى سۆمۆ بۇ داھاتى نەوتى ھەناردەكراو.

رۇۋى 28ى كانوونى دووھى 2024 [وہزارەتى](#) نەوتى عىراق، داتاكانى كۆتايى مانگى كانوونى يەكەمى 2023ى بۇ نەوتى ھەناردەكراو و برى داھاتەكەى بىلاوكردەوہ، بەوہش لە سالى رابردوودا كۆى نەوتى ھەناردەكراو بەپى ھەرئىمى كوردستان 1 مىليارد 232 مىليۇن و 170 ھەزار و 321 بەرمىل بووہ، كە كۆى گىشتى داھاتەكەى بە دۆللىرى 97 مىليارد 569 مىليۇن دۆللىرى، بەلام بەپى وەزارەتى دارايى، كۆى داھاتەكانى نەوت و سامانە سەرۋوشتييەكان 121 تریليۇن دینار يان 93 مىليارد 416 مىليۇن دۆللىرى بووہ، واتە جياوازيى ئەم دوو وەزارەتە بۇ داھاتى نەوت 4 مىليارد 153 مىليۇن دۆللىرى.

ئەم جياوازييەى سەرھەو ئەگەر بە دیناریش لىكدانەوہى بۇ بکەين، ئەوا بۇ سالى رابردوو بەپى وەزارەتى نەوت كۆى گىشتى داھاتەكە (ئەگەر يەك دۆللىرى بە 1300 دینار دابنئین) سەرۋوى 126 تریليۇن دینارە، واتە لىرەش دا سەرۋوى 5 تریليۇن دینار جياوازيى ھەيە.

داھاتى نەوت رىژەى 95% داھاتى دەولەتى عىراق پىكدەھىئىت و بەپى راپۇرتە فەرمىيەكانى خودى حكومەتى فیدرالىي عىراق، جياوازيى گەرەى لەو ژمارانەدا ھەيە كە وەزارەتى دارايى لە راپۇرتى داھات و خەرجىيەكانى مانگانەدا بۇ نەوت دەيخاتەرۋو. بۇ نموونە بەپى راپۇرتەكەى وەزارەتى دارايى عىراق بۇ مانگى ئەپلوولى 2023، داھاتى نەوت سەرۋوى 6 مىليارد دۆللىرى زياترە لەوہى كە وەزارەتى نەوتى عىراق بۇ ئەو مانگە بىلاويكردووہتەوہ.

جياوازيى ژمارەكانى سۆمۆ لەگەل وەزارەتى دارايى عىراق

كۆمپانىيە بە بازاركردى نەوتى عىراق (سۆمۆ)، ھەموو مانگىك لە سەرھەتا و نىوہپاستى مانگەكەدا داھاتى نەوت و برى نەوتى ھەناردەكراو و نرخەكەى بۇ ھەر بەرمىلىك (بۇ مانگى پىشوو) بىلاوہكاتەوہ. بۇ نموونە بەپى داتاكانى وەزارەتى نەوتى عىراق و (سۆمۆ) لە 2023دا و لە راپۇرتى سەرھەتايى مانگانەدا، كۆى نەوتى ھەناردەكراو 1 مىليارد 232 مىليۇن و 170 ھەزار و 321 بەرمىل بووہ، داھاتەكەى 97 مىليارد 521 مىليۇن دۆللىرى، بەلام لە راپۇرتى كۆتايى كۆى نەوتى ھەناردەكراو تەنبا 195 بەرمىل نەوت كەمىكردووہ، كەچى بە دۆللىرى 48 مىليۇن دۆللىرى كەمىكردووہ، وەكو لە خىشتەى يەكەم دا ھاتوہ.

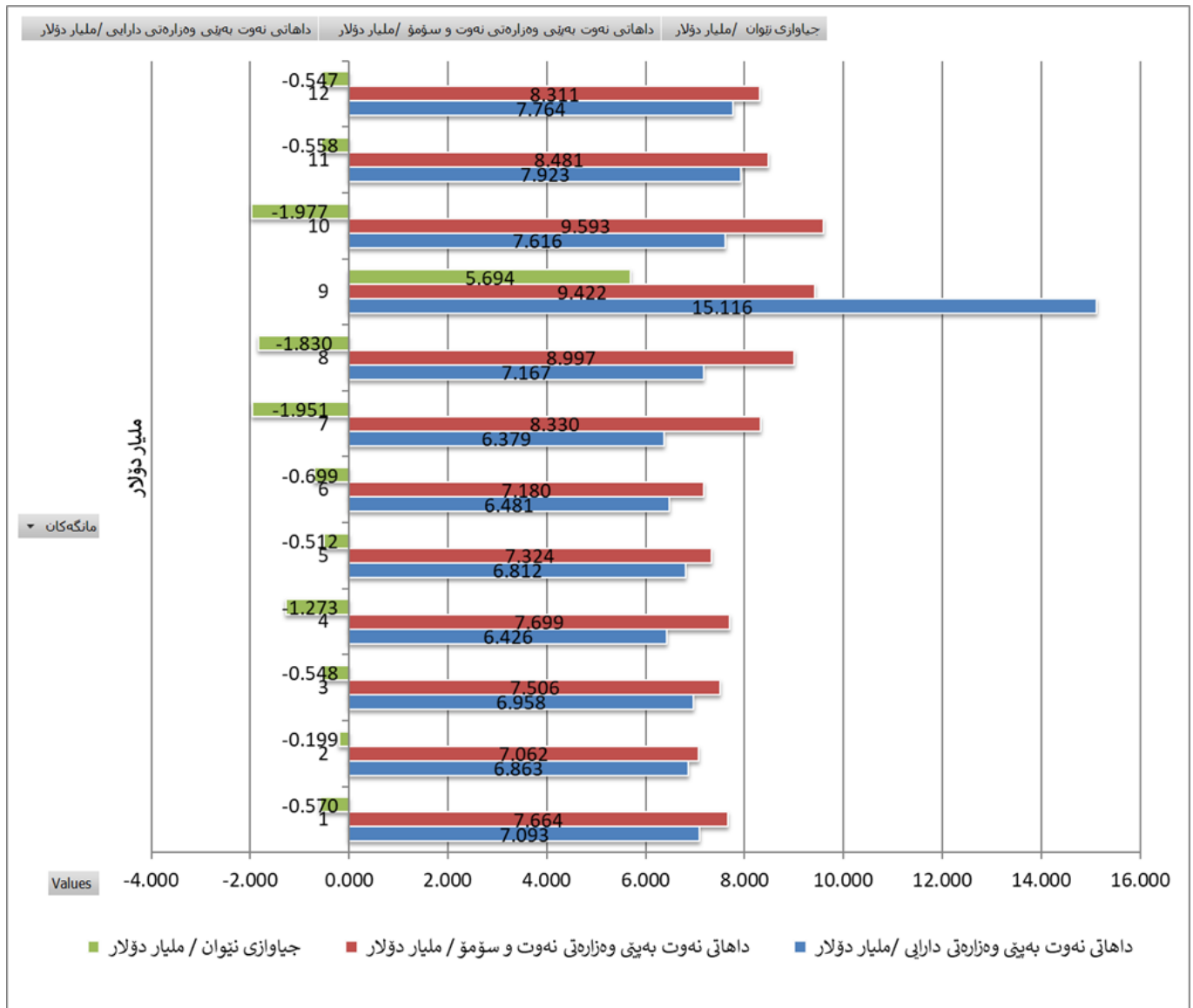
خىشتەى 1: برى نەوتى ھەناردەكراو و داھاتەكەى بەپى سۆمۆ لە راپۇرتى سەرھەتايى و كۆتايى بۇ 2023.

ناماری كۆتايى		نامارى - سەرەتايى		مانگەكان
پىرى داھات / مىليار دولار	پىرى نەوتى ھەناردەگراۋ / بەرمىل	پىرى داھات / مىليار دولار	پىرى نەوتى ھەناردەگراۋ / بەرمىل	
7.664	101,245,095.000	7.690	101,245,095	كانوونى دووھم
7.062	92,255,610	7.081	92,255,610	شوبات
7.506	100,913,027	7.404	100,913,027	ئادار
7.699	98,634,947	7.796	98,634,947	ئىسان
7.324	102,463,387	7.306	102,463,387	نايار
7.180	100,059,052	7.115	100,059,052	حوزەيران
8.330	106,755,169	8.293	106,755,169	تەممووز
8.997	106,122,679	8.845	106,122,874	ئاب
9.422	103,143,199	9.494	103,143,199	ئەيلوول
9.593	109,545,589	9.669	109,545,589	تشرىنى يەككەم
8.481	102,975,782	8.512	102,975,782	تشرىنى دووھم
8.311	108,056,590	8.316	108,056,590	كانوونى يەككەم
97.569	1,232,170,126	97.521	1,232,170,321	كۆى گشتى

خائیکى دیکه له داتاكانهوه، جياوازی نیوان وهزارهتی دارایی و وهزارهتی نهوت بۆ ژمارهكانی داهااتی نهوت، ئەمه سهرهپای جياوازی داهاتهکه ئەگەر به دۆلار یان دینار بێت. بۆ نموونه وهکو له گرافیکی خوارهوهدا هاوووه جياوازییهکه بهشێوهیهکه ههموو مانگیک له نیوان 500 ملیۆن دۆلار بۆ 2 ملیار دۆلار دایه.

ئهوێ بهروونی له ژمارهكان دهردهکهوێت بهردهوام داهااتی وهزارهتی نهوتی عێراق زیاتر بووه له وهزارهتی دارایی، به ئام له مانگی ئەیلوول دا، به پێی داتاكانی وهزارهتی دارایی داهااتی نهوت بهرزدهبێتهوه و دهبێته 15.11 ملیار دۆلار، لهکاتێکدا لهو مانگهدا به پێی وهزارهتی نهوتی عێراق داهااتی نهوت 9.42 ملیار دۆلار بووه.

گرافیک 1: داهااتی نهوت له نیوان وهزارهتی دارایی و داتاكانی سۆمۆ و وهزارهتی نهوتی عێراق دا له 2023

تێبینی 1: نرخ 1 دۆلار به 1300 دینار دانراوه له تهواوی مانگهکانی 2023دا، بهلام مانگی یهک نرخ 1 دۆلار 1450 دینار وهک بانکی ناوهندی دانراوه.

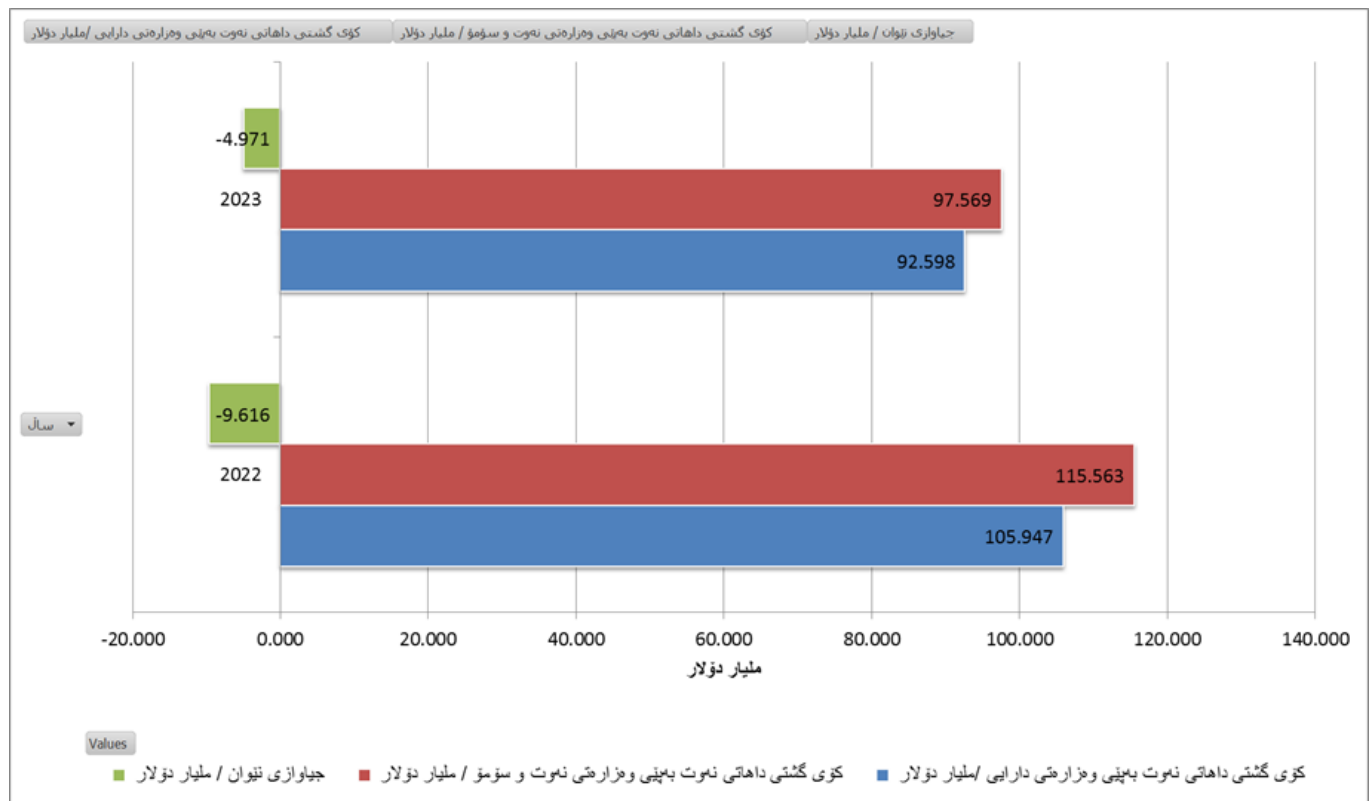
تێبینی 2: * خهملاندن بۆ داھاتی نهوت و سامانه سرووشتیهکان بۆ مانگی 12 له داتاكانی وهزارهتی دارایی عێراق کراوه، چونکه وهزارهتی دارایی عێراق ههشتا راپۆرتی داھات و خهرجیهکانی مانگی کانونی یهکهمی 2023 بۆناوه کردوووه.

کۆتایی

راسته داتاكان له عێراق بهردهستن و دهخرینهپوو، بهلام لێكدانهوهیان قورسه، چونکه دوو هیندهبوونی داھاتی نهوت و سامانه سرووشتیهکان له مانگی تهیلوولی 2023 وهک له راپۆرتیهکی وهزارهتی دارایی عێراق دا هاتوووه لهیهک نهبووه و له مانگهکانی دیکهدا راستکراپیتهوه یاخود دوو مانگ پیکهوه ههژمار کراپیت، بهلکو بهههمان شیوه له راپۆرتیهکانی مانگی 10 و مانگی 11دا هاتوووه. نازانریت ژمارهکانی خهرجی و داھات له راپۆرتی مانگی 12دا چۆن دهپیت.

لێرهدا به 1300 دینار وهک بانکی ناوهندی ههژمار کراوه و بهراوردی داتاكان کراوه، ئهگەر بگوتریت وهزارهتی نهوت خهرجیهکانی کۆمپانیا خزمهتگوزارییهکانی لێ دهردهکات ئینجا ئهوهی وهزارهتی دارایی وهک سافی له داھاتی نهوتوهوه بۆ خهزینهی دهولت دهگهڕینیتهوه، ئایا ئهوه خهرجیه نابیت لهنیو راپۆرتی خهرجیهکانی وهزارهتی دارایی ههپیت؟ ئهگەر بهوشیوهیه پیت ئهوه 2.3 تریلیۆن دیناره بۆ کۆی رۆیشتوووه که تاوهکو کۆتایی مانگی تشرینی دووهمی 2023 بۆ وهزارهتی نهوت خهرجکراوه؟

گرافیک 2: جیاوازی داھاتی نهوت له نیوان داتاكانی وهزارهتی نهوت (سۆمۆ) و وهزارهتی دارایی لهسالی 2022 و 2023

تێبینی: خهملاندن بۆ داهاتی نهوت و سامانه سرووشتییهکان بۆ مانگی 12 له داتاکانی وهزارهتی دارایی عێراق کراوه.

جیاوازییهکه تهنیا له نیوان ژماره‌ی وهزارهتهکان دا نییه و تهنیا بۆ سالی رابردوو نه‌بووه، به‌لکو له‌سالی 2022 دا جیاوازییهکه سه‌روو 9.62 ملیار دۆلاره و له‌سالی 2023 دا که‌مبووه‌ته‌وه بۆ 4.4 ملیار دۆلاره.

له راستی دا، پێویسته وهزارهتی دارایی عێراق وه‌لامی ئه‌و جیاوازییانه ب‌داته‌وه و لیژنه‌ی دارایی په‌رله‌مانیش به‌دواداچوونی بۆ بکات، ئه‌مه‌ش سه‌ره‌رای راستکردنه‌وه‌ی داهاتی نهوت و سامانه سرووشتییهکان له راپۆرته‌کانی وهزارهتی دارایی. پێویسته ژماره‌کان تهنیا بۆ ب‌ئاوکردنه‌وه نه‌بێت و جیاوازی سفره‌کان، خانه‌کانی ده‌یان، سه‌تان و هه‌زارانی تیدا ره‌چاوبکریت.

ئه‌گه‌ر هه‌له‌ی ژماره‌کان بێت، ئه‌وا وهزارهتی دارایی عێراق تهنیا له داهات و خه‌رجیه‌کانیشدا ئه‌م هه‌له‌یه نییه که خراوه‌ته‌پوو، به‌لکو له [بودجه‌ی 2023 به‌ تریلیۆن دینار](#) جیاوازی هه‌بوو. سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی که ئه‌وانه‌ش خراوه‌پوو، به‌دواداچوون و راستکردنه‌وه‌ی بۆ نه‌کرا. ئه‌گه‌ر ئه‌و جیاوازییه‌ی له بودجه‌دا هه‌بوو به‌سه‌ر هه‌مواره‌که‌ی ئه‌مسالی‌شدا له وهزارهتی دارایی و په‌رله‌مان تێپه‌رێت، ئه‌وا ئه‌و گوته‌یه راست ده‌بێت که ده‌گوترێت بودجه‌ی عێراق تهنیا له‌سه‌ر کاخه‌زه، چونکه بریاربوو له 2023 دا سه‌روو 199 تریلیۆن دینار خه‌رجی بێت، که‌چی دوا‌ی 11 مانگ 109 تریلیۆن دینار بووه.

له‌کۆتاییدا، ئه‌م جیاوازییه بۆ هه‌ر هۆکارێک بگه‌رێته‌وه ئه‌وا پێویسته له راپۆرته‌کانی وهزارهتی نهوت یان وهزارهتی دارایی عێراق ئاماژه‌ی بۆ بکریت، چونکه جیاوازییه‌که چه‌ند سه‌د دینار و دۆلاریک نییه، به‌لکو باسه‌که ملیاران دۆلار و تریلیۆن دیناره.